

CMK'da Temyiz Kanun Yolunda Sebep Gösterme Zorunluluğuna İlişkin Bir Değerlendirme

Nedim YILMAZ*

Öz

Temyiz, mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek amacı ile kabul edilen hukuki derece kanun yoludur. Temyiz nedeni olarak hukuka aykırılık, temyiz başvurusunun sebebini oluşturur. CMK'da temyizde taleple bağlı bir yargılama sistemi kabul edildiğinden yapılacak denetim sadece temyiz başvurusunda belirtilen noktalarla sınırlıdır. Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasının istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. Temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerinin gösterilmemesi Yargıtay tarafından temyiz isteminin reddi kararı verilmesine yol açar. Bu çalışmada temyiz isteminde ileri sürülen hukuka aykırılık iddiasının temyiz talebinin gerekçesini ne ölçüde somutlaştırdığı, temyiz isteminde hiçbir sebep gösterilmediği veya ileri sürülen gerekçe geçerli görülmediği takdirde CMK m.289'da sayılan kesin hukuka aykırılık hallerinin denetlenip denetlenemeyeceği ve sebep gösterme zorunluluğunun yerindeliği hususları, mahkeme kararları doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

* Nedim Yılmaz, MSB 9'uncu Kolordu Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Erzurum, Türkiye | Republic Of Turkey Minister Of National Defence 9. Corps Law Department, Erzurum, Türkiye.

✉ nedimyz@gmail.com • ORCID 0000-0002-9130-5963.

✉ **Atıf Şekli** | Cite As: YILMAZ, Nedim, 'CMK'da Temyiz Kanun Yolunda Sebep Gösterme Zorunluluğuna İlişkin Bir Değerlendirme', SÜHFD, C. 31, S. 4, 2023, s. 1779-1803.

✉ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✉ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Temyiz • Kesin Hukuka Aykırılık • Temyiz Dilekçesi • Temyiz Sebebi • Taleple Bağlı Yargılama

Assesment Regarding the Obligation to Indicate Grounds of Appeal

Abstract

The acquisition of citizenship through marriage is regulated in Article 16 of the Turkish Citizenship Law No. 5901 (TVK). According to the provision, "(1) Marriage with a Turkish citizen does not directly acquire Turkish citizenship. However, foreigners who have been married to a Turkish citizen for at least three years and whose marriage continues can apply to acquire Turkish citizenship". In the continuation of the provision, the conditions sought for "applicants" are listed in three subparagraphs. These; a) Living in the unity of the family, b) Not engaging in an activity incompatible with the marriage union, and c) Not in a situation that would constitute an obstacle in terms of national security and public order [(art. 16/1(a,b,c)]. The conditions are sought for the foreign spouse who wants to acquire Turkish citizenship by marriage. However, in practice, it is seen that the conditions mentioned in some decisions of the 10th Civil Chamber of the Council of State and the Board of Administrative Case Chambers are sought for a Turkish citizen spouse too. By stating that this practice is against the Law, in our study, the acquisition of Turkish citizenship through marriage will be evaluated within the framework of the conditions stipulated in the TVK and it will be pointed out that these are not sought for Turkish citizen spouses.

Keywords

Appeal • Unlawfulness • Appeal Petition • Grounds of Appeal • Judicial System Based on Demand

Giriş

Temyiz, mahkeme kararlarında bulunan hukuka aykırılıkları gidermek amacı ile öngörülen hukuki derece kanun yoludur¹. Temyiz mahkemesi olarak Yargıtay, deliller doğrultusunda olayın belirlenmesine yönelik maddi sorunla ilgili bir inceleme yapamaz. Yargıtay, olay mahkemesi olan ilk derece ve istinaf mahkemelerinde tespit edilmiş olan olayın hukuk normlarıyla çelişip çelişmediğini,

¹ YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8.Baskı, Ankara 2020, s. 922; ÖZBEK Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13.Baskı, Ankara 2020, s. 778.

konuya ilişkin yapılan belirleme açısından hukuki bir hatanın olup olmadığını ve önüne gelen uyuşmazlık hakkında verilen kararın gerekçesinin ve verilmiş şeklinin hukuka uygunluğunu inceler². Diğer bir deyişle maddi sorun istinaf mahkemesinde sübut bulmakta, temyiz mahkemesine ise sadece hukuki soruna ilişkin konularda başvurulmaktadır³. Temyiz ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır⁴. Yargılamada mahkemenin, iddia edilen olayı saptamak ve saptanan duruma hukuk kuralını uygulamak olmak üzere iki temel görevi vardır. Bu itibarla temyiz nedeni olarak hukuka aykırılık bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanmasıdır⁵. Hukuka aykırılık muhakeme hukukuna ilişkin olabileceği gibi maddi hukuka ilişkin de olabilir⁶.

Temyiz nedeni, temyiz başvurusunun sebebini oluşturur. Diğer anlamda hukuki hata veya hukuka aykırılık iddiasına dayanan temyiz başvurusunun haklılığının anlaşılması için öne sürülen gerekçedir. Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) temyiz kanun yolunda taleple bağlı bir yargılama sistemi öngörmüştür. Bu nedenle temyiz mahkemesi tarafından sadece temyiz başvurusunda belirtilen noktalar incelenebilir⁷. Temyiz başvurusunda bulunan, hükmün neden bozulmasını talep

² **TOROSLU**, Haluk, “Yargıtay’ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Son Kararlara Karşı Başvurulacak Kanun Yolu ve Kapsamı”, TBB Dergisi, S.49, 2019, s. 122.

³ **TANER**, Fahri Gökçen, “5271 Sayılı CMK’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, Ankara Barosu Dergisi, S.4, 2017, s.53.

⁴ **ŞAHİN**, Cumhur/**GÖKTÜRK**, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3.Baskı, Ankara 2020, s. 290; **ÜNVER**, Yener/**HAKERİ**, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 14.Baskı, Ankara 2018, s. 777; **ÖZTÜRK**, Bahri, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 14.Baskı, Ankara 2020, s. 752.

⁵ **ERDEM**, Mustafa Ruhan/**ŞENTÜRK**, Candide, Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, Ankara 2018, s. 290.

⁶ **YURTCAN**, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, 16.Baskı, Ankara 2019, s. 616; **ARTUÇ**, Mustafa/**ELMAS**, Mehmet Tevfik, Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları, 3.Baskı, Ankara 2019, s. 64; **KESKİN KIZIROĞLU**, Serap, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Yasa Yoluna İlişkin Değişikliklere Bakış”, BÜHFD, Kasım-Aralık, 2017, s. 183.

⁷ **YENİSEY/NUHOĞLU**, s.925,949.

ettiğini başvurusunda göstermek zorundadır⁸. Temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerinin gösterilmemesi⁹ Yargıtay tarafından temyiz isteminin reddi kararı verilmesine yol açar¹⁰.

Temyiz istemi ile başvuru, kararın hangi nedenlerle bozulması gerektiğini ortaya koyar. Bu nedenle temyize hangi kapsamda başvurulduğu temyiz isteminden açık olarak anlaşılabilir. Temyiz başvurusunda ileri sürülen gerekçe, en azından hukuka aykırılığın muhakeme hukukuna ilişkin normun ihlalden mi yoksa maddi hukuka ilişkin normun ihlalden mi kaynaklandığı yönündeki temyiz iradesini ifade edebilecek şekilde olmalıdır¹¹. Bu bağlamda temyiz isteminde ileri sürülen ifadelerin temyiz talebinin gerekçesini ne ölçüde somutlaştırdığı, temyiz isteminde hiçbir sebep gösterilmediği takdirde en azından CMK m.289 ile belirlenen mutlak hukuka aykırılık hallerinin incelenip incelenemeyeceği hususlarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Diğer taraftan temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerinin gösterilmemesi nedeniyle Yargıtay tarafından temyiz isteminin reddi kararı verilmesi kişinin adil yargılanma hakkı altında düzenlenen güvencelerin ihlaline sebebiyet verip vermeyeceği de tartışma konusudur.

Bu kapsamda çalışmamızda temyiz isteminde ileri sürülen ifadelerin, sebebi gerek maddi hukuka aykırılık gerekse muhakeme hukukuna aykırılık açısından, temyiz denetimi yapılabilmesi için ne ölçüde somutlaştırması gerektirdiğini inceleyeceğiz. Müteakiben sebep göstermemenin sonuçları ile sebep göstermeme veya gösterilen sebebin yeterli görülmemesi durumunda CMK'nın 289. maddesinde düzenlenen kesin hukuka aykırılık hallerinin denetiminin yapılıp yapılamayacağı hususuna değinerek, temyizde sebep gösterme zorunluluğunun yerindeliği değerlendirmek suretiyle çalışmamızı sonlandıracağız.

⁸ **ŞAHİN**, Cumhur/GÖKTÜRK Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 10.Baskı, Ankara, 2020, s. 272; **ÜNVER/HAKERİ**, s.785.

⁹ CMUK döneminde CMK'nın aksine m. 314/2'de "teyiz nedenlerinin gösterilmemesinin temyiz incelemesine engel olmayacağı" açıkça düzenlenmişti.

¹⁰ **BALCI**, Fidan/**ÖZTÜRK**, Seyithan, Yargıtay Kararları Işığında Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, Ankara2019,s. 355.

¹¹ **ERDEM/ŞENTÜRK**, s.196.

I. Temyiz Başvurusunda Sebep Gösterme

Bölge Adliye Mahkemelerinin dolayısıyla istinafin 20 Temmuz 2016 tarihinde¹² yargı sistemimize eklenmesiyle kanun koyucu temyiz kanun yolunu yeniden düzenlemiştir. Mülga Ceza Muhakemesi Usulü Kanunundan (CMUK) farklı olarak, temyiz kanun yolunda, resen temyiz tercihinden vazgeçilmiş, istinaf başvurusunda sadece Cumhuriyet savcısı açısından öngörülen sebep gösterme zorunluluğu, temyiz eden herkes açısından zorunlu hale getirilmiştir. Temyiz eden temyiz başvurusunda temyiz nedenleri göstermemişse gerekçeli kararın tebliğ edilmesinden itibaren, yedi gün içinde, hükmü temyiz edilen bölge adliye mahkemesine vereceği ek bir dilekçeyle temyiz gerekçelerini bildirmelidir. Yargıtay yaptığı ön incelemede temyiz davasının açıldığı ve sınırlarının belirlendiği temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerinin olmadığını saptarsa, temyiz istemini reddedecektir¹³.

A. Temyiz Dilekçesinde veya Ek Dilekçede Gerekçenin Gösterilmesi

Temyiz incelemesi CMK'daki düzenleme gereği temyiz dilekçesi¹⁴ veya ek temyiz dilekçesinde¹⁵ ileri sürülmüş noktaları kapsayacaktır¹⁶. Temyiz dilekçesi mahkemenin son kararının temyiz edildiğini bu kararın temyiz yolunda bir defa daha incelenmesi iradesini ve istemini

¹² Ceza Muhakemesi Kanunu, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girdiği halde; Kanun'un istinaf kanun yoluyla ilgili hükümleri, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasıyla birlikte 20 Temmuz 2016 tarihinde yürürlüğe konmuştur. İstinaf kanun yolunun uzun bir süre kabul edilmemesi nedeniyle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce Ülkemiz aleyhine ihlal kararları verilebileceği endişesiyle iki dereceli yargılanma hakkını öngören Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek 7 Nolu Protokol'ünün, Türkiye tarafından 14 Mart 1985 tarihinde imzalandığı halde, Türkiye bakımından ancak 1 Ağustos 2016 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdiği ifade edilmektedir. PEHLİVAN, Ali, "İstinaf Kanun Yolu ve Uygulamasının Değerlendirilmesi" DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN' Armağan, C.21, Özel Sayı, 2019, s. 971,972.

¹³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 794; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 192; Yrg. Ceza Genel Kurulu 2019/341 E., 2020/474 K., T.19.11.2020.

¹⁴ Uygulamada bu dilekçeye "süre tutum dilekçesi" adını verilmektedir. TANER, s.64.

¹⁵ "Ek dilekçe" daha önce "temyiz lahiyası" olarak adlandırılan dilekçedir. ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 794.

¹⁶ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 220.

ortaya koyan dilekçedir. Bu dilekçede bu istemin yanı sıra son kararın hangi noktalarda hukuki ihlaller içerdiğini de açıklar. İleri sürülen ihlallerin maddi ya da muhakeme hukukuna ilişkin olduğunun belirlenerek gösterilmesi zorunlu değildir¹⁷. Temyiz gerekçelerini gösteren dilekçeye ise “ek dilekçe” denir. Bu ilk temyiz isteminin açıklandığı temyiz iradesini ortaya koyan başvurusundan farklıdır¹⁸. Temyiz dilekçesinde temyiz nedenleri gösterilmemiş ise temyiz başvurusu için belirlenen sürenin dolmasından ya da gerekçeli kararın tebliğ edilmesinden itibaren yedi gün içerisinde hükmü temyiz edilen bölge adliye mahkemesine söz konusu nedenleri içerecek ek bir dilekçe sunulur¹⁹. Ancak doktrinde Yenisey/Nuhoğlu tarafından temyiz gerekçesini içeren ek dilekçenin verilmemesi, hükmü veren bölge adliye mahkemesi tarafından yapılan ön inceleme aşamasında ret sebepleri arasında sayılmadığından, temyiz gerekçesinin Yargıtay’daki incelemeye kadar verilebileceği ifade edilmektedir²⁰. Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Daireleri ise bu hususta iki farklı uygulama benimsemiştir²¹. Ceza Genel Kurulu ve bazı daireler 7035 sayılı Kanun’un 21. maddesiyle yapılan değişiklik ile temyiz süresinin 15 gün olarak düzenlenmiş olması, CMK’nın 295. maddesinin 1. fıkrasında yer alan temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçenin verilmesinde 7 günlük sürede ise bir değişiklik yapılmamış olmasının, temyiz isteminde bulunanların avukatlar da dâhil temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçeyi verebilecekleri süre konusunda yanılmalarına sebebiyet verebileceğine işaret etmektedir. Bu sebeple Ceza Genel Kurulu ve bu görüşteki daireler hükümde, hükme karşı kanun yolları, şekli ile sürelerinin ve sonuçlarının ilgililere açık olarak bildirilmemesi ya da eksik olarak bildirilmesi halinde, yasal sürenin gerekçeli kararın tebligat tarihi itibari ile değil; hükme karşı kanun yolları, şekil ile sürelerin ve sonuçların öğrenildiği tarih itibari ile başlayacağını, öğrenme tarihinin kesin olarak

¹⁷ YURTCAN, Yargılama Hukuku, s. 640.

¹⁸ YENİSEY/NUHOĞLU, s.943, ERDEM/ŞENTÜRK, s.192.

¹⁹ APAYDIN, Cengiz, Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2020, s. 188.

²⁰ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 945.

²¹ Yrg. 4. CD., T.21.12.2022, 2021/30941 E., 2022/259745609 K., Yrg. 6. CD., T.25.10.2022, 2021/17163 E., 2022/14449 K.

belirlenebildiği durumlar dışında ise taraf beyanının esas alınması gerektiğini ifade etmektedir²². Söz konusu daireler ve genel kurul tarafından verilen kararlarda; hükümde sadece CMK'nın 291. maddesinde belirtilen sürenin gösterilmesinin yeterli olmadığı, Anayasanın 40, CMK'nın 231/2, 232/6 maddeleri gereğince verilen karar ve hükümlere karşı hangi kanun yoluna gidilebileceğinin süre ve şeklinin açıkça gösterilmesi gerektiği, aksi halde dava açma sürelerini düzenleyen karışık ve dağınık mevzuatın aşırı biçimde şekilci yorumlanmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğine işaret edilmiş, bu sebeple ek dilekçe için CMK'nın 295. maddesinde öngörülen sürenin de hükümde gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir²³.

Diğer taraftan aksi yönde karar veren ceza daireleri ise *“istisnai ve sınırlayıcı hüküm içeren düzenlemelerin kıyas yoluyla genişletilmesinin mümkün olmaması nedeniyle ek dilekçe için öngörülen (7) günlük sürenin, mahkeme kararlarının sonuç bölümünde gösterilmesi zorunlu olan, hükme karşı başvurulabilecek kanun yolu süresi olmadığı, dolayısıyla temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçe için öngörülen bu sürenin ilgisine bildirilmeyişinin mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale olarak görülemeyeceği ve ilgisine bildirilmesi hususunda zorunluluk bulunmadığı”* tespitine yer vermektedir²⁴.

Bu hususta Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Daireleri arasındaki yorum farklılıklarına değinen Anayasa Mahkemesi ise söz konusu uygulama farklılıklarının kanunun öngörülebilirliği açısından sorun oluşturduğunu belirtmiştir. Süresinde temyiz sebeplerini gösteren dilekçenin sunulmaması gerekçesiyle temyiz talebinin reddini

²² *“Hukuk devleti olmanın sorumluluğu bağlamında verilen kararlar ile kurulan hükümlere karşı yasa yolları, şekli, süreleri ve sonuçlarının ilgililere açıkça bildirilmemesi veya eksik bildirilmesi hâlinde, yasal sürelerin tebligat tarihinden itibaren değil ancak öğrenme tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı, öğrenme tarihi kesin olarak belirlenebilen hâller dışında taraf beyanının esas alınması gerekliliğinden hareketle, usulüne uygun sebep içeren dilekçe var ise bu kapsamda temyiz incelemesi yapılması, aksi hâlde ilgiliye yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda yapılacak meşruhatlı tebligatla 7 günlük süre içinde yasal düzenlemeye uygun sebep bildirmemesi hâlinde sebep yokluğundan temyiz talebinin reddedileceği ihtar edilmeli, sonucuna göre esasa ilişkin temyiz incelemesi yapıp yapılmayacağına karar verilmelidir.”* Yrg.CGK., T.21.09.2021, 2020/115 E., 2021/412 K.

²³ Yrg.CGK., T.22.06.2021, 2020/457 E., 2021/301 K.

²⁴ Yrg. 12. CD.T.12.09.2022 , 2021/4542 E., 2022/5578 K.

mahkemeye erişim hakkına ağır müdahale olduğunu ifade eden mahkeme, bu ağır müdahaleyi hafifletici temyiz talebiyle ilgili karar verilmeden önce temyiz sebeplerinin bildirilmemesinin sonuçları hakkında başvuruçunun bilgilendirilmesi gibi tedbir ya da imkânların bulunmasının mahkemeye erişim hakkına yönelik bu müdahaleyi dengeleyebileceğini ifade etmiştir. Mahkeme CMK'nın 291. maddesinin yanında, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren temyiz gerekçelerini ihtiva eden ek dilekçenin verilmesi için yedi günlük süre yönünden ihtarda bulunulmamasını, temyiz sürecine yönelik bir bütün değerlendirme yapılmadığı şeklinde yorumlamıştır. Bu sebeple ihtar yapılmaksızın süresinde temyiz sebeplerini gösteren dilekçenin sunulmaması gerekçesiyle temyiz isteminin reddinin, dengeleyici tedbir ya da imkânların kullanılmasını olanaksız kıldığına işaret eden AYM, bu durumun mahkemeye erişim hakkını güçleştirdiği, başvuruçuya aşırı külfet yüklediği bu sebeple de orantısız olduğuna karar vermiştir²⁵.

Temyiz gerekçeleri ayrıca bir dilekçe olarak verilebileceği gibi ayrı bir dilekçe vermek yerine temyiz istemini belirten dilekçe içerisinde de gösterilebilir. Ancak çoğu kez gerekçeli karar daha sonradan yazılarak tebliğ edildiğinden uygulamada önce temyiz dilekçesinin daha sonra temyiz sebeplerini belirten ek dilekçenin verildiği görülmektedir²⁶.

B. Temyiz Nedenlerinin Başvuruda Sebep Olarak Gösterilmesi

1.Genel Olarak

Temyiz sebebi hükmün ancak hukuki yönüne ilişkin olabilir²⁷. Yargıtay temyiz yolunda yargılama yaparken, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi uyumsuzluğun ispat yönünü oluşturan “maddi meseleyi”, yani olay mahkemesinin duruşmada ortaya konan delilleri dayanak göstererek, olayı belirlemesine ve vardığı vicdani kanaatine göre çözümlemesine dokunmayacak, olay mahkemesinin hukuki meselede, yani belirlemiş olduğu olayın hukuk normları karşındaki durumuna

²⁵ AYM, Hüseyin Volkan Kurt, B. No: 2019/42687, 08.03.2023, § 55,56.

²⁶ ÜNVER/HAKERİ, s. 786.

²⁷ APAYDIN, s. 190, ŞAHİN/GÖKTÜRK, Ceza Muhakemesi, s. 290.

göre yaptığı hukuki değerlendirmesini ve ondan çıkardığı sonuçları denetleyecek yani kısaca hukuki hata olup olmadığını inceleyecektir²⁸.

Bu hukuki hata yani hukuka aykırılık muhakeme hukukuna veya maddi hukuka ilişkin olabilir. Bir fiilin herhangi bir suçu teşkil ettiği veya etmediği, ağırlaştırıcı veya hafifletici nedenleri gerektirdiği gibi nedenler maddi hukuka yönelik temyiz nedenleridir²⁹. Muhakeme hukukuna yönelik temyiz nedenleri ise hangi kanunda yer aldığına bakılmaksızın davayı yürüten hâkimin hangi yolları kullanarak karara ulaşacağını tespit eden tüm kurallardır³⁰. Muhakeme hukukuna ilişkin temyiz nedenleri de, mutlak olan veya olmayan(nisbi) olmak üzere ikiye ayrılarak³¹ ele alınmaktadır³². CMK'nın 289. maddesinde³³ dokuz bent halinde hukuka kesin aykırılık halleri başlığı altında düzenlenen haller mutlak temyiz nedenleri iken bunların dışındaki muhakeme hukukuna aykırılıklar ise mutlak olmayan temyiz nedenleri olarak ifade edilmektedir³⁴. Mutlak hukuka aykırılıkların varlığı halinde kanun koyucu tarafından hükme etkisine bakılmaksızın hukuka aykırılığın var

²⁸ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 945.

²⁹ ÖZTÜRK, s. 752.

³⁰ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 198.

³¹ Doktrinde temyiz nedenlerini nispi (temyiz isteminde ileri sürülen) ve mutlak temyiz nedenleri(CMK m.289) (resen incelenen) olarak ikiye ayrılarak, nispi temyiz nedenlerini de maddi hukuka ilişkin ve muhakeme hukukuna ilişkin temyiz nedenleri olarak tasnif edilerek de incelenmektedir. ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s. 784, ÖZEN Mustafa, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 3.Baskı, Ankara2019, s. 1268.

³² ÖZTÜRK, s. 752.

³³ CMK m. 289 şöyledir; "Madde 289 – (1) Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da aşağıda yazılı hâllerde hukuka kesin aykırılık var sayılır: a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması. b) Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması. c) Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması d) Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi. e) Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması. f) Duruşmalı olarak verilen hükmünde açıklık kuralının ihlâl edilmesi. g) Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi. h) Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması. i) Hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması"

³⁴ ÖZTÜRK, s. 753.

olduğu yasal bir karine olarak kabul edilmiştir³⁵. Mutlak olmayan hukuka aykırılık hallerinde ise hukuka aykırılığın son karar ile nedensellik bağına bakılır; hukuka aykırılık son kararı etkilemiş ise bozma nedeni olur aksi halde bozma nedeni olmaz³⁶. Mutlak olmayan hukuka aykırılığın son karara etkisinin değerlendirilmesi mahkeme tarafından yapılır³⁷.

Temyiz nedeni (CMK m.288) hukuka aykırılık yapıldığını ileri süren kişinin dayandığı gerekçe olarak kullanıldığında “temyiz sebebi”(CMK m 294/1) haline gelir. Temyiz nedeni temyiz başvurusunun sebebidir. Temyiz nedeni “temyiz sebebi” olarak kullanıldığında denetlenecek kararın hangi noktasının da hatalı görüldüğünü de belirttiği için, temyiz yargılamasındaki uyuşmazlığı sınırlama görevini de yapar. Temyiz nedeni aynı zamanda bozma imkânı yolunu açan sebeptir. Bu durumda temyiz nedeni “bozma nedeni” (CMK m.302/2) haline gelir³⁸.

2. Temyiz Başvurusunda Gösterilen Sebep Bağlı İnceleme

Yargıtay temyiz incelemesini CMK'nın 289.maddesinde düzenlenen hukuka kesin aykırılık halleri dışında temyiz başvurusunda belirtilen nedenlere bağlı olarak yapar. Bundan dolayı temyiz isteminde bulunan hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. Yapılan hukuka aykırılık hükmü ne ölçüde etkilemiş ve ne kadar önemli olursa olsun, salt bu durum temyiz başvurusunda ileri sürülmediğinden hüküm bozulmayacaktır. Yargıtay hükmü bir başka nedenle bozmuş olsa bile ileri sürülmeyen diğer nedenler açısından karar bozulmuş sayılmayacaktır³⁹. Yargıtay ileri sürülenler dışında başka bir bozma nedeni görse dahi, bunları ancak başvuruda belirtilen sebeplerden birine dayanılarak hüküm bozulduğunda, kararda göstermekle yetinecektir⁴⁰. Tespit edilen ve fakat

³⁵ YURTCAN, Erdener,Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 9.Baskı, Ankara 2019, s. 1077, ERDEM/ŞENTÜRK, s. 201.

³⁶ YURTCAN, Yargılama Hukuku, s. 617, ERDEM/ŞENTÜRK, s. 199.

³⁷ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 200.

³⁸ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 925.

³⁹ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 227.

⁴⁰ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 949; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 799.

bozmaya konu olmayan hukuka aykırılıkların düzeltilmesi ise ancak kanun yararına bozma yolu ile mümkün olabilecektir⁴¹. Bu da bize temyiz nedenlerini gösterir ek dilekçenin veya temyiz dilekçesinde yer verilen nedenlerin temyiz incelemesinde kritik öneme haiz olduğunu ve bu nedenlerin iyi gerekçeli, varsa olgular ve mevzuat ile bağlantı kurularak açıklanmasının önem arz ettiğini ve soyut iddialarda bulunmanın temyiz başvurusunun incelemesi açısından çok isabetli olmayacağını göstermektedir⁴².

Bu bağlamda temyiz dilekçesinde ileri sürülen gerekçe temyiz denetiminin sınırlarını belirleyecektir.

Bir maddi hukuk ihlali (suç vasfının yanlış nitelendirilmesi, kast ya da taksirin ayrımının doğru yapılmadığı, hukuka uygunluk nedenlerinin bulunduğu, gibi) ileri sürüldüğünde temyiz mahkemesi ilk derece mahkemesince tespit edilen olgulara maddi hukukun doğru uygulanıp uygulanmadığını denetler⁴³. İleri sürülen iddianın yerinde olduğu tespit edilirse, temyiz istemine uygun olarak mahkememin son kararı bozulacaktır. Maddi hukuka aykırılığın tespiti her durumda hüküm üzerinde etki doğurur. Bu tür bir ihlalin bulunduğu durumlarda mutlak şekilde bozma sonucu ortaya çıkacaktır⁴⁴.

Temyiz istemi muhakeme hukukunun ihlaline (uzlaştırma, önödeme uygulanmadan kamu davası açılması, soruşturmanın

⁴¹ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 227. "Tekerrüre esas alınan ilama konu suçu işlediği tarihte 18 yaşını doldurmamış olduğu anlaşılan ve kayıt içeriğine göre başkaca tekerrüre esas mahkûmiyeti bulunmayan sanık hakkında hükmolunan cezanın, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektilmesine ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi suretiyle 5237 sayılı TCK'nın 58/5. maddesine aykırı davranılması hususu hukuka açık aykırılık teşkil ettiğinden ve sanık müdafinin temyiz dilekçesinde sebep olarak gösterilmediğinden Dairemizce inceleme konusu yapılamayan bu hususta kanun yararına bozma yoluna gidilmesi mümkün görülmüştür."Yrg. 13. Ceza Dairesi 2018/2956 E., 2018/8951 K, Aksi yönde, "Bilindiği üzere Kanunu Yararına Bozma kararları ancak olağan temyiz yolları tüketilmeden kesinleşen kararlara karşı gidilebilen bir yoldur. Temyizde sebebe bağlılık nedeniyle temyiz de inceleme yapılmayan hususlarda Kanunu Yararına Bozma gidilebileceği yönünde görüşler var ise de bu takdirde de yapılan işlem usul ekonomisine uygun düşmeyecektir."Yrg. 13. CD., T.12.04.2018, 2018/1305 E., 2018/5609 K., Karşı oy.

⁴² ÜNVER/HAKERİ, s. 786,787.

⁴³ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 212.

⁴⁴ YURTCAN, Şerh, s. 1072.

genişletilmesi ve delil araştırma talebinin haksız bir şekilde reddi gibi) dayandığında, temyiz mahkemesi muhakeme hukuku kuralının doğru yorumlanıp yorumlanmadığının yanında kuralın uygulandığı olayın doğru olarak tespit edilip edilmediğini de denetler⁴⁵. Muhakeme hukukuna aykırılık tespit edildiğinde son kararın istem doğrultusunda bozulması veya bozulmaması, bu aykırılığın son kararı etkilemiş olup olmadığına göre belirlenir. Herhangi bir şekilde ihlalin sonucu etkilememesi durumunda hukuka aykırılık yok sayılır ve karar bozulmaz⁴⁶.

CMK'nın 289. maddesinde dokuz bent olarak sayılan hukuka aykırılıkların var olması halinde bu hususlar temyiz isteminde gösterilmese de resen inceleme konusu yapılır⁴⁷. Belirtilen hallerin varlığı durumunda artık bu hukuka aykırılıklar, mahkemenin son kararına etkisine bakılmadan doğrudan bozma nedeni olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla kanun koyucunun belirtmiş olduğu nedenlerden ötürü hukuka aykırılık kesin olarak mevcut olacak ve bu durum mutlak bir bozma sebebi olarak görülecektir⁴⁸.

3.Temyiz Başvurusunda Gösterilen Sebeplerin Somutlaştırılması

Temyiz isteminde bulunan tarafından temyiz yargılamasını yapacak hâkimleri ikna edebilmek için kararın neden hukuka aykırı olduğunu açıkça göstermelidir⁴⁹. Bu noktada temyiz başvurusunda bulunan hükmü maddi hukuka aykırılık iddiası ile mi muhakeme hukukuna aykırılık iddiası ile mi temyiz ettiğini net olarak ortaya koymak zorundandır⁵⁰. Diğer bir ifadeyle, temyiz dilekçesinde temyiz denetiminin sınırlarının ortaya çıkarılması açısından temyiz isteminde hangi hukuka aykırılıklara dayanıldığının anlaşılır ve net biçimde ifade edilmesi şarttır⁵¹.

⁴⁵ ERDEM/ŞENTÜRK, s.199.

⁴⁶ YURTCAN, Şerh, s. 1072.

⁴⁷ APAYDIN, s. 190.

⁴⁸ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ s. 784.

⁴⁹ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 945.

⁵⁰ KESKİN KIZIROĞLU, s.183.

⁵¹ APAYDIN, s. 190.

CMK'da temyiz kanun yoluna ilişkin benimsenen düzenleme, temyiz sebebinin temyiz başvurusunda açık bir şekilde gösterilmesi ve incelemenin de bu gösterilen sebepler çerçevesinde yapılmasıdır. Bu nedenle *“beraat kararının bozulmasını istiyorum”*, *“kararı temyiz ediyorum”*, *“sanık hakkında beraat kararı verilmesini istiyorum”*, *“mahkûmiyet kararının bozulmasını istiyorum”* ya da benzer ifadeleri ihtiva eden, fakat somut sebep ve gerekçe içermeyen ifadelerin usulüne uygun ve geçerli bir temyiz sebebi görülerek bu doğrultuda temyiz talebinin esastan incelenmesi imkânı bulunmamaktadır⁵². Diğer bir ifadeyle temyiz dilekçesinde yer alan ifadeler, hükmün hangi neden ile bozulmasının gerektiği hususunda yeterli seviyede bir irade ortaya koymuyorsa ileri sürülen temyiz nedeni Yargıtay tarafından değerlendirmeye alınmayacaktır⁵³. Nitekim Yargıtay verdiği bir kararda *“hükmün bozularak sanığın beraatine ve tahliyesine karar verilmesini”* şeklindeki başvuruyu temyiz sebeplerini içermediği gerekçesi ile reddetmiştir⁵⁴. Yargıtay verdiği başka bir kararda temyiz sebebinin somut olarak ortaya konmaması, neyi kastettiği belirli olmayan genel ibareler kullanılan temyiz istemlerinin incelemesinin mümkün olmadığını açık olarak ifade etmiştir⁵⁵. Bir başka kararda da *“hakkımda lehime olarak yasada belirtilen*

⁵² ŞEN, Ersan Yorumluyorum-XX, Ankara, 2019, s. 305. Aksi yönde bir Yargıtay kararında yer alan karşı oy gerekçesi şu şekildedir: *“Temyiz iradesinin varlığı halinde “Hüküm; kanuna aykırı, hukuka aykırı, usule aykırı, usul ve yasaya aykırı, uluslararası hukuka aykırı, Yargıtay kararlarına aykırı, AİHS’e aykırı, AİHM’e aykırı, haksız yersiz, adalete aykırı mahkumiyet kararını temyiz ediyorum, bazen de mahkumiyet kararını temyiz ediyorum temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılmasını ve gerekçeli temyiz dilekçesini gerekçeli kararın tarafıma tebliğinden sonra sunacağım, ceza fazladır kanuna aykırıdır, beraatimi istiyorum, beraat etmem gerekiyor bu nedenle kararı temyiz ediyorum”* şeklindeki beyanların CMK'nın 288 maddesine uygun hukuki nedene dayalı bir temyiz sebebi kabul edilmesi gerektiği, adalete erişim hakkının doğal sonucu olduğu, bu nedenle detaylarının açıklanmasına gerek olmadığı, hükme ilişkin olarak CMK'nın 289 maddesinde yer alan hukuka kesin aykırılık nedenleriyle birlikte CMK'nın 288. maddesi kapsamında temyiz incelemesi yapılarak kararın denetlenmesi gerekir.” Yrg. 16.CD., T.05.12.2019, 2019/7473 E., 2019/7585 K.

⁵³ ERDEM/ŞENTÜRK, s.197.

⁵⁴ Yrg.16. CD., T.09.05.2018, 2018/386 E. , 2018/1676 K.

⁵⁵ *“Sanık... müdafii ve sanık ...'in temyiz dilekçelerinde temyiz sebeplerinin nelerden ibaret olduğunu açıkça göstermedikleri, somut sebepler ileri sürmedikleri, ne kastedildiği belli olmayan genel ifadelerle yapılan temyiz isteklerinin ise usulüne uygun olmaması nedeniyle incelenmesinin mümkün olmadığı,”* Yrg.10. Ceza Dairesi 2018/862 E. , 2018/5579 K.

maddelerden yararlanmak suretiyle bu kararın temyiz edilmesini saygılarımla arz ve talep ederim." şeklindeki ifadenin somut bir sebep içermediği ifade edilmiştir⁵⁶. Yargıtay Ceza Genel Kurulu "*Hükmü temyiz ediyorum.*," "*Resen dikkate alınacak nedenlerle temyiz ediyorum.*" , "*Hükmün bozulmasını istiyorum.*" şeklindeki ibarelerin incelemenin kapsamını (maddi hukuka veya muhakeme hukukuna aykırılık) göstermediği belirtmiştir. Diğer taraftan "*Hüküm kanuna ve usule aykırıdır.*", "*Karar yasaya aykırıdır.*" gibi ifadelerin temyiz incelemesi için kapsamı gösterdiği ve sadece maddi hukuka aykırılığa ilişkin bir temyiz sebebi olduğunu ifade etmiş; "*...eksik ve hatalı inceleme ürünü cezalandırma kararına karşı, gerekçeli karar henüz yazılmadığından kısa temyiz dilekçemizdir.*" şeklindeki ifadenin de sadece maddi hukuka aykırılık iddiası taşıdığına karar vermiştir⁵⁷. Yargıtay'ın bu şekilde maddi hukuka aykırılık iddiaları açısından temyiz başvurusundaki ifadeyi yeterli görerek mahkemenin denetim alanını genişletmesi, istinaf mahkemelerinin devreye girmesi ile temyiz kanun yolu için öngörülen hukuki derece ve içtihat mahkemesi fonksiyonunun uygulamaya yansımaya engel olduğu gibi istinaf kanun yolunun da olay ve hukuk mahkemesi fonksiyonunun uygulamada gereksiz hale gelmesine sebebiyet vereceğinden yerinde değildir. Bu sebeple Yargıtay'ın uygulamada karşılaşılan aksaklıkları gidermek için kendisine daha geniş denetim alanı yaratma yönündeki bu uygulaması, kanun koyucunun üç dereceli kanun yoluyla varmak istediği amaçla çatışmaktadır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu benzer başka bir kararında "*Yukarıda numarası yazılı dosyayla hakkımda verilmiş bulunan mahkûmiyet hükmü ağırdır. Mahkûmiyet hükmünün bozulması gerekmektedir. Bölge Adliye Mahkemesince verilmiş bulunan hükmün bir de temyiz incelemesi yapılmak üzere Yargıtay'a gönderilmesini talep etmekteyim*" şeklinde ifadeyi sadece maddi hukuka ilişkin bir temyiz talebi olarak kabul etmiştir. Söz konusu kararda temyiz başvurusundaki ifadelerin temyiz nedeni görülmesinin yoruma ilişkin olduğunu belirtmiş, bir temel hak ve özgürlük olarak mahkemeye erişim hakkının ancak kanunla sınırlanabileceği ve yorum

⁵⁶ Yrg. 13. CD., T.26.04.2018, 2018/933 E., 2018/6505 K.

⁵⁷ YCGK,T.22.09.2020, 2019/353 E. , 2020/367 K.

yoluyla daraltılamayacağını belirtmiştir. Ceza muhakemesinin resen araştırma yapma adalete ve gerçeğe ulaşma ilkesi doğrultusunda, kanunun sistematığı ve amacına uygun şekilde yorum yapmanın gerekliliğini ifade ederek, temyiz kapsamının tespiti için temyiz nedenin somutlaştırılması bakımından muhakeme ve maddi hukuka ilişkin hukuka aykırılık arasında bir ayrıma gitmiştir. Ceza Genel Kurulu, kanun koyucunun CMK m. 294 ve m 301⁵⁸ hükümleri doğrultusunda "muhakeme hukukuna aykırılık" iddialarında somutlaştırma zorunluluğu getirdiğini ve incelemenin ileri sürülen nedenlerle bağlı olacağını ifade etmiş, buna karşın "maddi hukuka aykırılık" iddiası bakımından bu şekilde bir düzenleme bulunmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla *"hakkımda verilmiş bulunan mahkûmiyet hükmü ağırdır"* ifadesini, *"mahkûmiyet hükmünün miktarına yönelik 5237 sayılı TCK'nın 3 ve 61. maddelerine ilişkin bir temyiz talebi"* olarak görmüş ve sadece maddi hukuka aykırılığı belirttiğini kabul ederek inceleme yapılması gerektiğini ifade etmiştir⁵⁹.

Doktrinde aynı yönde, temyiz istemi maddi hukuk normlarına aykırılık iddiası taşıyorsa sebep gösterme zorunluluğunun önemli bir sınırlama içermediği, muhakeme hukukuna aykırılık iddiasında ise aykırılığa ilişkin temel maddi olguları gösterilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmektedir. Maddi hukuka aykırılık durumunda söz konusu aykırılığa ilişkin normun birebir gösterilmesi yerine hükmün maddi hukuka aykırılık dolayısıyla temyiz edildiğinin ifade edilmesinin yeterli olduğu, bu halde incelemenin maddi hukuk normlarının tamamı bakımından yapılacağı belirtilmektedir⁶⁰.

Temyiz isteminde ileri sürülen gerekçelerin somutlaştırılması açısından maddi ve muhakeme hukuku açısından ayırım bulunurken maddi vaka denetimi ise her ikisine de dâhil değildir. Yargıtay bu

⁵⁸ "Madde 294 – (1) Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. (2) Temyiz sebebi, ancak hükmün hukukî yönüne ilişkin olabilir"

"Madde 301 – (1) Yargıtay, yalnız temyiz başvurusunda belirtilen hususlar ile temyiz istemi usule ilişkin noksanlardan kaynaklanmışsa, temyiz başvurusunda bunu belirten olaylar hakkında incelemeler yapar"

⁵⁹ YCGK, T.19.11.2020, 2019/341 E., 2020/474 K.

⁶⁰ KESKİN KIZIROĞLU, s.183.

bağlamda “suçu işlemediğine yönelik” ifade ile yapılan temyiz istemini maddi vaka denetimi gerektiren bir sebep olarak görerek reddetmiştir⁶¹.

Yukarıda ifade edilenlerden muhakeme hukukuna aykırılıklarda iddia edilen hukuka aykırılığın açık ve net olarak somutlaştırılması gerekirken, maddi hukuka aykırılık söz konusu olduğunda ise muhakeme hukuku için net olarak öngörülen somutlaştırmanın yorum yoluyla maddi hukuka aykırılıklar için öngörülemediği sonucuna ulaşılmaktadır.

II. Temyiz Başvurusunda Sebep Gösterilmemesinin Sonuçları

A. Genel Olarak

Temyiz isteminin temyiz sebeplerini ihtiva etmemesi halinde; aynı hükmün temyiz edilemez olması, başvurunun süresi içinde yapılmaması veya temyiz edenin temyiz hakkı olamaması durumunda olduğu gibi usule uygun olarak açılmış bir temyiz davasından bahsedilemeyeceğinden Yargıtay’ın ön incelemesi safhasında temyiz istemi reddedilecektir⁶². Nitekim Yargıtay uygulamada vermiş olduğu kararlarda herhangi bir temyiz sebebi içermeyen temyiz başvurularını CMK m. 294/1 ve CMK m. 298 hükümleri gereğince reddetmektedir⁶³. Bu nedenle temyizde sebep gösterme zorunluluğu temyiz isteminde bulunan müdafie büyük sorumluluk yüklemiştir. Temyiz başvurusunda temyiz sebeplerini ortaya koymayan müdafi görevini tam olarak yapmış olmayacak, kendisi açısından da bu durum cezai ve hukuki sorumluluk doğurabilecektir.

⁶¹ “ Sanık ve müdafinin temyiz isteminin sanığın suçu işlemediğine yönelik olduğu belirlenmekle sanık ve müdafinin temyiz istemlerinin maddi vaka denetimi gerektiren bir sebebe dayandığının anlaşılması karşısında; sanık... ve müdafinin temyiz istemlerinin 5271 sayılı CMK’nın 298. maddesi uyarınca REDDİNE,”Yrg. 17.CD., T. 01.10.2018, 2018/2725 E., 2018/11531K.

⁶² YENİSEY/NUHOĞLU, s.947.

⁶³ “Sanıklar müdafii tarafından 23.03.2017 tarihinde verilen süre tutum dilekçesi üzerine gerekçeli kararın 08.05.2017 tarihinde tebliğ edildiği ancak gerekçeli temyiz dilekçesi ibraz edilmediği gibi dosyada mevcut dilekçenin de 5271 sayılı CMK.nun 294/1, ve 295/1 maddeleri uyarınca temyiz sebepleri içermediği anlaşılmalı, sanıklar müdafinin temyiz isteminin 5271 sayılı CMK.nun 298.maddesi uyarınca REDDİNE”.Yrg. 8.CD., T.07.02.2018, 2018/211 E. , 2018/1224 K.Aynı yönde Yrg. 1.CD., T.19.09.2017, 2017/1310 E., 2017/2814 K.,Yrg.18.CD., T.16.01.2018, 2017/6308 E., 2018/225 K.

B. Temyiz Sebeplerinin Gösterilmemesi Halinde Kesin Hukuka Aykırılık Hallerin İncelenmesi Sorunu

Temyiz başvurusunda muhakeme veya maddi hukuka ilişkin gerekçe gösterilmesi halinde CMK'nın 289. maddesinde sayılan kesin hukuka aykırılık hallerinin resen inceleneceğini ve aykırılık tespit edilmesi halinde son kararın hükme etkisine bakılmaksın bozma sebebi yapılacağına yukarıda değinmiştik. Ancak yalnızca temyiz iradesini içeren, ancak kanun koyucunun ve açıkladığımız Yargıtay uygulamasının öngördüğü somut hukuka aykırılıklara işaret etmeyen dilekçe verilmesi durumunda kesin hukuka aykırılıkların incelenip incelenemeyeceği sorunu ortaya çıkacaktır.

Belirtilen duruma ilişkin doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. Doktrinde ve uygulamada ağırlıklı görüş Yargıtay'ın ön incelemesi sırasında temyiz dilekçesi ya da ek dilekçede hükmün hukuki yönüne ilişkin hiçbir sebep gösterilmemesi halinde CMK'nın 298. maddesi uyarınca temyiz istemini reddetmesi gerektiği, kabul edilebilirliğe ilişkin bu denetimin tüm temyiz nedenleri için geçerli olduğu ve temyiz başvurusunda sebep gösterilmemesi halinde dosyanın içine girilerek CMK'nın 289.maddesinde belirtilen mutlak hukuka aykırılık hallerine ilişkin bir inceleme yapmanın mümkün olmayacağı yönündedir⁶⁴. Bu görüşe göre CMK m. 289'daki mutlak temyiz nedenleri, başvuruda geçerli olsun yada olmasın asgari bir hukuki temyiz sebebi gösterilmiş olması halinde resen incelenebilecektir⁶⁵. Gösterilen temyiz nedenleri Yargıtay tarafından bozma nedeni olarak yeterli görülme de sebep gösterilmiş olması mutlak hukuka aykırılıkların incelenmesi için yeterli olacaktır⁶⁶.

Diğer görüşe göre CMK m 289'da belirtilen hukuka kesin aykırılık hallerinin tespiti halinde yargılamanın tamamı hukuka aykırı hale geleceğinden bozma kararı verilmesi bir zorunluluktur⁶⁷. Bu görüşe göre, temyize hakkı bulunanın, süresinde temyize kabil hükme ilişkin

⁶⁴ BALCI/ÖZTÜRK, s. 406.

⁶⁵ TANER,s. 66.

⁶⁶ BALCI/ÖZTÜRK, s. 406.

⁶⁷ ŞAHBAZ, "İbrahim "Olağan Yasa Yollarında İstinaf ve Temyizde İnceleme", Yargıtay Dergisi, C.3,S.4,2017, s. 133.

usule uygun biçimde temyiz iradesi açıklaması, temyiz isteminde bir sebep göstermemiş olsa bile hukuka kesin aykırılık hallerinin denetlenmesini gerektirir. CMK m. 289'daki "*temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da*" ifadesi, CMK m.294/1'de yer alan "*Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. Temyiz sebebi, ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir.*" şeklindeki hükme istinaden, temyiz başvurusunda bir hukuki temyiz nedeni mevcut ise, o durumda CMK m. 289'da sayılan hukuka kesin aykırılıklar incelenebilir biçiminde kısıtlayıcı olarak yorumlanamaz. Kanun koyucu CMK m.289'un ruhu ve lafzı hukuka kesin aykırılık hallerine özel önem atfetmiş, bu hallerin incelenmesini, sebeple bağlı temyiz denetiminin dışında tutmak suretiyle kişi hak ve özgürlüklerini garanti altına almak istemiştir. Aksi durumda hukuka kesin aykırı olacak biçimde yapılan yargılama neticesinde verilecek hüküm temyiz isteminde sebep gösterilmediğinden hiçbir surette denetlenemeyecektir. Bu halde hüküm CMK m.289 aykırı olarak hak ihlali sorunlarına yol açacaktır⁶⁸.

Kanun koyucu tarafından özel önem atfedilerek yasal karine olarak hukuka aykırı olduğu belirlenen hallerin denetimi, yine kanun koyucu tarafından temyizde sebep gösterme zorunluluğu öngörülerek sınırlandırılmıştır. Temyiz mahkemesinin, önüne gelen her başvuruyu otomatik olarak inceleme yapması sonucunu doğuracak olan ikinci görüş isabetli değildir. Bu Yargıtay'ın içtihat mahkemesi olma amacının gerçekleşmesini engeller. Bu sebeple mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil eden bu durumun, hakka orantısız bir müdahale teşkil ettiği söylenemez. Kanun yoluna başvuruda bir takım sınırlamalar öngörülmesi mahkemeye erişim hakkının mutlak olmaması sebebiyle kanun koyuncunun takdirinde olduğu AİHM⁶⁹ tarafından da ifade

⁶⁸ "5271 sayılı CMK'nın 291 ve 296. maddelerine göre usulüne uygun olarak yapılan temyiz talebine rağmen 5271 sayılı CMK'nın 294. maddesine göre neden belirtilmediği gerekçesiyle ve açık hükme rağmen CMK'nın 289/1. maddesi bağlamında inceleme yapılmaksızın temyiz talebinin 5271 sayılı CMK'nın 298/1. maddesine göre reddine karar verilmesi hâlinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre kişinin garanti altına alınan savunma hakkı kısıtlandığından hak ihlali sayılacaktır." YCGK, T.19.11.2020, 2019/341 E., 2020/474 K. Aynı yönde Yrg.16 CD., T. 05.12.2019.2019/7473 E., 2019/7585 K.

⁶⁹ Stanev/Bulgaristan B. No: 36760/06, 17.01.2012, § 230.

edilmektedir. Mahkemeye erişim hakkına yönelik sınırlamaların meşru bir amaç gütmesi, hakkın özünü zedeleyecek şekilde olmaması ve güdülen amaçla orantılı olması halinde hakkın ihlaline sebebiyet vermeyecektir⁷⁰. Bu nedenle ilk görüşe iştirak ediyoruz.

III. Temyiz Başvurusunda Sebep Gösterme Zorunluluğunun Yerindeliği

Yukarıdaki başlık altında CMK m. 289'daki hukuka kesin aykırılık hallerinin temyiz başvurusunda en az bir sebep gösterilmemesi nedeniyle denetlenememesi konusuna değinerek bir görüşe göre de hak ihlaline sebebiyet verebileceğini ifade ettik. Bu nokta CMUK'ta yer almayan CMK ile yargı sistemine giren temyizde sebep gösterme zorunluluğunu bazı haklara (adil yargılanma hakkı bağlamında hak arama ve mahkemeye erişim hakkı, kanun yoluna başvurma hakkı) müdahale teşkil etmekte, bu sebeple söz konusu düzenlemenin ölçülü ve yerinde olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir.

Bölge adliye mahkemelerinin istinaf mahkemesi olarak göreve başlaması, uyuşmazlığa ilişkin olayı tüm yönleriyle tekrar inceleyerek yani yeniden muhakeme yaparak taraflar açısından maddi olayın doğru tespit edilmesi bakımından güvence oluşturduğu gibi Yargıtay'ın iş yükünü azaltarak hukuksal denetimin layıkıyla yapılmasına da katkı sağlamıştır⁷¹. Bu sayede Yargıtay'ın yalnızca hukukilik denetimi yapması ve içtihat mahkemesi fonksiyonu ön plana çıkarılmıştır.⁷² Anayasa Mahkemesi temyizden sebeple bağlı olmasının, Yargıtay'ın içtihat mahkemesi fonksiyonunun ifası ve iş yükünün azaltılması açısından elverişli bir uygulama olduğunu, bu sayede temyiz mahkemesinin esas gayesi olan içtihat oluşturma görevini zaman kaybı olmadan ve hakkı ile icra edeceğini ifade etmektedir. Bunun yanında temyiz kanun yoluna ilişkin usulün belirlenebilir ve öngörülebilir olduğunu, mahkemeye erişim hakkının kullanılmasını aşırı güçleştirmedeğini belirten AYM temyizde sebeple bağlı olma kuralının

⁷⁰ Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No. 8225/78, 28.5.1985, § 57.

⁷¹ PEHLİVAN, s.983,984.

⁷² SARIGÜL, Ali Tanju,Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, 3.Baskı, Ankara 2017, s.199.

mahkemeye erişim hakkıyla kamu yararı arasında bulunması gereken adil dengeyi bozmadığına işaret etmektedir⁷³. Bunun yanında, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruçulara belli yükümlülükler getirilmesinin, öngörülen yükümlülüklerin dava açmayı imkânsız hale getirmediği veya aşırı derece zorlaştırmadığı sürece, bunların kapsamını belirlemenin kanun koyucunun takdir yetkisi içinde olduğunu ve mahkemeye erişim hakkının ihlal etmeyeceğini ifade eden mahkeme kanun koyucu bu hususta takdir hakkı olduğuna vurgu yapmıştır⁷⁴.

AİHM de mahkemeye erişim hakkının adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak sınırsız olmadığını ifade ederek, hakkın özüne dokunacak biçimde ve genişlikte kısıtlamama, zayıflatmama koşulu ile devletin düzenleme yapmasının hakkın doğası gereği gerekebileceği, bu bağlamda belirli ölçüde mahkemeye erişim hakkının sınırlanabileceğini kabul etmektedir⁷⁵. AİHM mahkemeye erişim hakkının üst derece mahkemesine temyiz edilme gibi bir hakkı doğrudan teminat altına almadığını ifade ederken, ulusal mevzuatın böyle bir hakkı öngördüğü durumlarda mahkemeye erişim hakkının üst dereceleri de kapsayacağını belirtmiştir⁷⁶. Bu bağlamda temyiz hakkının yasal gerekliliklere tabi olabileceğini belirten AİHM, mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın adilliğini ihlal edecek aşırı şekilcilikten kaçınması gerektiğine işaret etmektedir⁷⁷. Diğer taraftan mahkeme tarafından usul ile ilgili yasal düzenlemelerin, maddi olaylar ya da dayanılan hukuki esasları içerecek şekilde, dava veya temyiz dilekçesinin belirli bir forma uygun olmasını gerektirmesinin hakkın ihlaline sebebiyet vermeyeceği, ancak söz konusu şartların aşırı şekilci olmaması gerektiği açıkça ifade edilmektedir⁷⁸.

⁷³ AYM, Merge Polat, B. No:2018/26121, 28.1.2021, § 52-54.

⁷⁴ AYM, Serkan ACAR, B. No:2013/1613, 2.10.2013, § 39.

⁷⁵ Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17.9.2013, § 19.

⁷⁶ Delcourt/Belçika, Seri A No.11, 17. 01.1970, § 25.

⁷⁷ Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26.10.2007, § 29.

⁷⁸ Datel(No.2)/Lüksemburg, B. No: 18522/06, 10.12.2009, § 36,37.

AYM'nin bu husustaki tespitlerinin isabetli olduğu kanaatindeyiz. Aksi düşünce temyiz mahkemesinin içtihat mahkemesi olma fonksiyonunu son derece zorlaştırır. Kaldı ki Yargıtay'ın daire sayısı ile daireler içerisindeki heyet sayısının eleştirildiği, tek bir Yargıtay'ın içtihat birliği için gerekli olduğunun zaman zaman ifade edildiği bir ortamda sebep gösterme zorunluluğunun olmaması iş yükünü fazlasıyla olumsuz yönde etkileyecektir. Diğer taraftan gerekçeli kararın okunmasıyla bile anlaşılabilir kanuna açık bir aykırılığın istinaf mahkemesi tarafından hata ile onanması ve hukukçu olmayan ve bu nedenle yapılan hatayı fark etmesi mümkün olmayan sanığın temyiz dilekçesinde bu hususun gösterilmemesi nedeniyle salt şekilsel olarak temyiz denetimi kapsamının dışında tutulması da mahkemeye erişim hakkını ölçsüz bir şekilde kısıtlayabilir⁷⁹. Bu noktada hukuk eğitimi almış avukat ile temsil edilmeyen kişinin temyiz başvurusunda sebep gösteremeyeceği göz önünde bulundurulması gerektiği ve sebep gösterme zorunluluğu avukat ile temsil olması halinde zorunlu olması gerektiği kanaatindeyiz. Bunun yanında temyizde sebep gösterme

⁷⁹ “Sanık müdafii bu kararı yasal süre içerisinde temyiz etmiştir. Temyiz gerekçeleri arasında TCK 58/5. maddesinin uygulanmaması gerektiği yönünde bir gerekçeye de dayanmamıştır. Hukuk davalarında temyiz isteği sebebe bağlı değilken, Ceza davalarında bu isteğin belli istisnaların (CMK 289) haricinde sebebe dayalı olması kanun önünde eşiklik ilkesine de açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Şekli gerçekliğin araştırıldığı hukuk davalarında temyiz isteğinin sınırlandırılmamasına rağmen maddi gerçekliği ve mutlak doğruyu araştırmak zorunda olunan ceza yargılamasında bu hususun sınırlandırılması açıkça eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi maddi gerçekliği araştıran ceza yargılamasının temel prensiplerine de aykırıdır. Diğer tarafta yerel mahkeme tarafından verilen ve kanuna açık aykırı kararın istinaf tarafından resen incelenip karara bağlanması ve sanığın lehine olarak düzelterek karar vermesi gerekirken istinaf mahkemesinin sehven bunu atlama hukuka açık aykırı olan bir hususu hukuka uygun hale getirmez. Suça sürüklenen çocuk müdafinin bunu temyiz sebebi olarak göstermemesi de bu hukuka aykırılığı gidermez. Ortada CMK 288. maddesi kapsamında çok açık hukuka aykırılık vardır. Ceza yargılamasının amacı maddi gerçekliği araştırmaktır. Açıkça kanuna aykırı olan dosyadan sadece gerekçeli kararın okunmasıyla bile anlaşılabilen bir aykırılığın sadece suça sürüklenen çocuk müdafinin temyiz gerekçesinde gösterilmemesi nedeniyle yok kabul edilmesi mümkün değildir. En ufak bir şüpheden bile sanığın yaralanmasını kabul eden bir ceza sisteminde açıkça sanığın aleyhine olan hatalı bir kararı suça sürüklenen çocuk müdafinin ya da hukukçu olmayan ve bu nedenle yapılan hatayı fark etmesi mümkün olmayan sanığın temyiz dilekçesinde gösterilmemesi nedeniyle sadece şekle bakarak temyiz incelemesi kapsamı dışında tutulması adalet duygusunu zedeleyecektir.”Yrg 13. CD., T.05.06.2017, 2018/2956 E. , 2018/8951 K. Karşı Oy.

zorunluluğunun Yargıtay'a hukuka aykırılık denetimi yapılan içtihat mahkemesi özelliğinin kazandırılması için orantılı, ölçülü, elverişli ve yerinde bir düzenleme olduğunu değerlendiriyoruz.

Sonuç

AIHM ve AYM tarafından da ifade edildiği gibi mahkemeye erişim hakkı mutlak bir hak olmayıp meşru bir amaç gütmek, hakkın özünü zedeleyecek şekilde olmamak ve güdülen amaçla orantılı olmak koşuluyla sınırlandırılabilir. Bu kapsamda istinaf kanun yolunun yürürlüğe girmesi ile uygulamaya konan temyizde sebeple bağlılık kuralı, temyiz mahkemesinin hukuki derece içtihat mahkemesi olma fonksiyonun sağlanması için ölçülü bir düzenlemedir.

Ancak söz konusu düzenlemenin iki açıdan yeniden değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bunlardan ilki kanun koyucu tarafından özel önem atfedilen CMK'nın 289. maddesindeki kesin hukuka aykırılıkların, temyiz isteminde herhangi bir sebep gösterilmemesi halinde incelenip incelenemeyeceği noktasıdır. Kanuna açık aykırı mutlak bir bozma sebebinin istinaf mahkemesi tarafından görülmemesi sonucu, temyiz istemi bulunmasına; ancak temyiz başvurusunda sebep gösterilmediği gerekçesi ile temyiz kapsamının dışında bırakılması hukuka kesin aykırı bir kararın kesinleşmesi sonucu doğuracak, bu nedenle temyiz isteminde bulunanın mahkemeye erişim hakkının ihlali söz konusu olabilecektir. Şöyle ki kanun koyucunun kanunla açıkça hukuka aykırı görerek kesin bozma sebebi gördüğü haller mahkemece yukarıda ifade edilen iki görüşten hangisinin benimsendiğine göre; ya bir temyiz sebebi olmamasına ancak temyiz isteminde bulunmuş olması yeterli görülerek incelenecek ya da geçerli veya geçersiz bir temyiz sebebinin temyiz başvurusunda yer almaması sebebiyle incelenmeyecektir. Bu halde uygulama her ne kadar mahkeme içtihatları ile belirlenebilse de kanun ile açıkça sonuçları ile hüküm altına alınmadığından hukuki belirlilik ilkesine aykırılık teşkil eder. Bu sebeple CMK'nın 289'uncu maddesine *"hukuka kesin aykırılık halleri, temyizde en az bir sebep gösterilmiş ise"* ya da *"hukuka kesin aykırılık halleri, temyiz isteminde bulunulması halinde doğrudan incelenir"* şeklinde bir düzenleme ihtiyacı bulunduğu kanaatindeyiz.

Diğer husus ise temyizde sebep gösterme zorunluluğu sonucunda, müdafî desteğinden faydalanmayan sanık veya her ne kadar savcının yargılamadaki yeri dolayısıyla biraz yumuşatılsa da avukat desteğinden yararlanmayan katılanın hukuki derecede temyiz sebeplerini belirleyemeyecek olmasıdır. Bu noktada hukuki yardımdan yararlanmayan kişinin temyiz başvurusunun doğrudan reddedilmeyerek hukuki yardımdan faydalanılması için süre verilmesine, süre bitiminde temyiz isteminde halen sebep gösterilmemesi halinde, temyiz isteminin reddine karar verilmesi yönünde bir düzenleme yapılması gerektiğini kanaatindeyiz. Bu sayede ceza muhakemesinde temyizde sebep gösterme zorunluluğunun, mahkemeye erişim hakkına getirdiği sınırlama daha ölçülü hale gelecektir.

Kaynakça

- ARTUÇ**, Mustafa/**ELMAS**, Mehmet Tefvik: Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları, 3.Baskı, Ankara 2019.
- APAYDIN**, Cengiz: Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları, Ankara2020.
- BALCI**, Fidan/**ÖZTÜRK**, Seyithan: Yargıtay Kararları Işığında Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, Ankara2019.
- ERDEM**, Mustafa Ruhan/**ŞENTÜRK**, Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, Ankara2018.
- KİZİROĞLU KESKİN**, Serap: “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Yasa Yoluna İlişkin Değişikliklere Bakış”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Kasım-Aralık, 2017, s. 179-185.
- ÖZBEK**, Veli Özer/**DOĞAN**, Koray/**BACAKSIZ**, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 13.Baskı, Ankara, 2020.
- ÖZTÜRK**, Bahri: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 14.Baskı, Ankara2020.
- PEHLİVAN**, Ali: “İstinaf Kanun Yolu ve Uygulamasının Değerlendirilmesi” DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 965-995.
- SARIGÜL**, Ali Tanju: Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, 3.Baskı, Ankara 2017.
- ŞEN**, Ersan: Yorumluyorum-XX, Ankara2019.
- ŞAHBAZ**, İbrahim: “Olağan Yasa Yollarında İstinaf ve Temyizde İnceleme”, Yargıtay Dergisi, C.3, S.4, 2017, s.107-180.
- ŞAHİN**, Cumhur/**GÖKTÜRK**, Neslihan:Ceza Muhakemesi Hukuku, 3.Baskı, Ankara 2020.
- ŞAHİN**, Cumhur/**GÖKTÜRK**, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku II, 10.Baskı, Ankara2020.
- TOROSLU**, Haluk: “Yargıtay’ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Son Kararlara Karşı Başvurulacak Kanun Yolu ve Kapsamı”, TBB Dergisi, S.149, 2019, s. 115-141.

TANER, Fahri Gökçen: "5271 Sayılı CMK'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar", Ankara Barosu Dergisi, S.4, 2017, s. 49-78.

ÖZEN, Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, 3.Baskı, Ankara2019.

ÜNVER, Yener/**HAKERİ** Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 14.Baskı, Ankara 2018.

YENİSEY, Feridun/**NUHOĞLU** Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 8.Baskı, Ankara2020.

YURTCAN, Erdener: Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 9.Baskı, Ankara 2019. "Şerh"

YURTCAN, Erdener: Ceza Yargılaması Hukuku, 16.Baskı, Ankara 2019.